

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՅԱԿՈԲ ԵՐԷՑ ՍՍԵՅԻ ՏԱՂԱՍԱՑ

Տաղանդաւոր բանաստեղծի մը հետ չէ որ դործ ունինք, այլ աւելի ճիշդ հանգագրի մը հետ, որմէ հասած ոտանաւորներէն դոնէ մէկը մատենագրական կամ բանասիրական՝ արժէք մը կը ներկայացնէ եւ հարկ է որ հրատարակուի:

Անձնական ձեռագրական հաւաքածոյիս թիւ 43 շահեկան ժողովածոյին մէջ, որ Ժ. Դարեան հաւաքածոյ մըն է, կան նաեւ երկու ոտանաւորներ որոնց տնկապետը եւ յիշատակութիւնները ցոյց կու տան իբր հեղինակ Յակոբ Երէց Սսեցի:

Բազմալսաստակ Աճառեանի Անձնանուններու Բառարանին մէջ կը ներկայացուի իբր թիւ 264 Յակոբ, «Յակոբ Երէց Սսեցի,՝ տաղասաց, յիշուած է 1585 թ(ուին)». իր տաղերից տես Կոստանեանց, Նոր. Ժող. Դ. էջ 9-11. տես նաեւ թիւ 266» (այսինքն բառարանին թիւ 266 Յակոբը: Թ. Գ.):

Աճառեան թիւ 266 Յակոբին մասին անդ կը գրէ. «Յակոբ վարդապետ. տաղասաց. ունի Տաղ Երուսաղէմի՝ գրուած 1635 թ(ուին). տես Կոստանեանց, Նոր. Ժող. Բ. 20: Տաշեան, Յուլ(ակ) 1122ա տալիս է նրան նաեւ ուրիշ տաղեր եւ միացնում է նախորդի հետ: Դժուարութիւն է յարուցանում թրակախն»:

Հոս նախ ներկայացնենք թիւ 264 Յակոբ Սսեցիի տաղը առնելով Կոստանեանցի Նոր ժողովածուի թիւ Դ. պրակէն (Վաղարշապատ, 1903) ինչպէս որ հրատարակուած է էջ 9-11: Տաղը անխորաչիւր է.—

Այ անգին գահար
Դու դրծար գտուար,
Պէհրիեամ մարգարիտ լալ քար
Պսակ գէեզ հիւսէ,
Աստուած գէեզ պահէ:
Կիպար անուշաքտ
Քո գլխոյդ մինչ յոտ,

Կանամչ քաժկուն ամուր չես,
Հոտ դու միշտ կանամչ ես.
Աստուած գէեզ պահէ:

Ոսկի սփերայ

Լալ շարապաղայ
Անկէց առ քեզ ոսկի կուգայ,
Մատանի շինէ,
Աստուած գէեզ պահէ:

Բազմաստեղծ նման

Դու լուսին աշնամ
Լուս արեգակ արեւ ցարեամ
Զքեզ լուսաւորէ.
Աստուած գէեզ պահէ:

Եղէզ կիմամն

Յիշէ Սողոմոն
Հիրիկ գմուռ Դաւիթ մեռոն
Արքայ գէեզ օժէ.
Աստուած գէեզ պահէ:

Իարունիք կարդամ,

Խումկ ստաշի քազրամ
Եղումք կնդուկ հոռւ քայկամ
Յառաքել ծխէ.
Աստուած գէեզ պահէ:

Է՛, լալ քաղութ ակ

Սուտակ գահեմակ
Շիմիւր, գիւմրիւք, կարկեմամ քազ
Գլխոյդ վայել է.
Աստուած գէեզ պահէ:

Ռանկիար բուրբառամ,

Հոտ միշկ ամպերիսամ,
Նարդոս քրքում քազ պալատամ
Երեսդ սրբէ՛,
Աստուած գէեզ պահէ:

Առիւծի ռուժով

Վաշախի մորթով
Կամար ռուշր տաւրի մազով,
Զիւրք դումաշ կարէ՛
Աստուած գէեզ պահէ:

Սիւնայիկ մամուշակ

Դու գումէշ հայտի,
Տեսց այժմեման աուր լուս խայտակ՝
Առ իս դու մայէ՛.
Աստուած գեեզ պահէ:
Աստղ ատաւօտեման,
Դարպաս փղոսկրեման,
Քո ուխտաւորքն եմ քեզ զուրպեմ
Ձեռօճդ մորքէ՛.
Աստուած գեեզ պահէ:
Յաւեր է Սրսցիմ
Ձեռ շիմէ քուքն
Դու աշակերտ էփաթօնիմ,
Դու գնա քօշիլէ՛.
Աստուած գեեզ պահէ:

Գոստանեանց տաղս արտագրած է 1695 թուականով գրչագիր տաղարանէ մը: Ինքն այ նկատած է որ տաղին ճառեակներուն բուկրդեանտառերն (տեղագիրք) կը հիւսեն ՅԱՆՈՒՅ ԵՐԵՄ ԼԱՍԻՑ: 1695 թուականով գրչագիրին տաղիս օրինակը կրնայ աղաւաղուած ըլլալ կամ սղումները լաւ պարզուած չըլլան: Առ այժմ ասիկա չէ կարեւորը, այլ՝ տաղին յօրինման տարին է 1585 թուականը, կ'ըսէ Գոստանեանց և կ'աւելցնէ. «որ է 80+5+1000+500—Ձեռքինէ թուին» (անդ էջ 65—66): Արդարեւ տաղին վերջին տունին երկրորդ տաղին մէջ Յակոբ երէց Սսեցի կը նշանակէ թուականը «Ձեռ շինէ թուին», որ եւ կը նախընտրեմ կարգաւ «Ձեռ շինէ թուին», որ կը հաշուուի 80+5+1000, այսինքն Հայոց 1085 թուականը կամ Քրիստոսի 1636 եւ ոչ թէ Հայկական տաղի մը մէջ ոչ-Հայկական եւ անսովոր 1585 թուականը, ինչպէս որ Գոստանեանց հաշուած է եւ Աճառեան առանց քննելու ընդունած: Թուականին մեր արդարացի սրբազրուութեամբ ուրեմն կը չքանայ Աճառեանի «Դժուարութիւն է յարուցանուած թուականը» եզրակացութիւնը եւ իր բառարանին 264 թիւ Յակոբը կը նշոյնանայ անդ թիւ 266 Յակոբին հետ: Սակայն աճապարեմ թելու որ այս նշոյնացումը Աճառեան կ'ընէ Հ. Տաշեանի հետեւելով: Գիտի տեսնենք իր կարգին թէ որքա՞ն ճիշդ է այս նշոյնացումը:

Հ. Տաշեան իր կոթողային Յուցակին մէջ անուանացանկին Յակոբներուն շարքին նշանակած է «Յակոբ Սսեցի Վարդ(այսեւ) Տաղասաց (էջ 1122ա): Կր նշանակէ իբր ա-

նոր հեղինակութիւն հետեւեալ տաղերը:—

Աւաղին— «Ձականջը բաց դրանս լսէ, ի միտ առ եւ ի թուխթ դէ, կաւարտի Ձամէն ասիք զքեզ յէր թողիր, զայլք ի բաց թող եւ քեզ փակիր»: Բայց տաղին խորագիրը միտախ «Յակոբ վարդապետէ ասացեալն ունի եւ կ'երեւայ թէ տաղին մէջ ոչ մէկ տեղ Յակոբ վարդապետին Սսեցի ըլլալուն մասին վկայութիւն կայ:

Երկրորդ.— «ՅԱստուծոյ շինեալ թաղաք պատուական» ծածօթ եւ յաճախ օրինակուած տաղն է, որուն խորագիրը «Ճաղ Յակոբայ ասացեալ վասն սուրբ յերուսաղէմ» է եւ չունի «Սսեցի» մակդիրը: Տաղը կ'աւարտուի «Ղեկեալ տոմարիս մերս թուական»-ի. եւ 27~ (1635) թիւ իւան, Յակոբս այս քեզ երգ ընծաւեցան»:

Երրորդ.— Ունի խորագիրս «Գաճճախառն Մոյսէսի կաթողիկոսի եւ Գրիգորի մեծ վարդապետի»: Յիշուած Մոյսէսը անտարակոյս Տաթեւացի կոչուած էլմիածնայ Կաթողիկոսն է, իսկ Գրիգոր մեծ վարդապետը Հաւանաբար Կեսարացին: Տաղին բուկրդը

«Յամհա գիտութեանց,
Յամմարմին ընտրեանց,
Յերկնից պետութեանց,
Նրից երրեւակաց որոշեալ անուանց»

հեղինակ կը յիշուի ՅԱՆՈՒՅ է:

Չարմանալի է որ այս տրուած երեք տաղերէն ոչ մին «Սսեցի» յորըրըրումը ունի եւ օտակայն Հ. Տաշեան «Յակոբ Սսեցի»-ի մը կը վերագրէ դանձուք: Աւանցմէ Երուսաղէմի նուիրուած վերոյիշեալ երկրորդ տաղը Յակոբ Թաթեւացիի (Բաղուէկեց կոչուած) հեղինակութիւնը նկատուած է:

Հ. Ուկեան Վիեննայի Մխիթարեանց ձեռագրաց մէջ (էջ 681) կը նշանակէ անխորագիր տաղ մը «Այս տաղ զուսական բեր Յակոբ լեղուծ, տեսնել էր. տեսնի նա ի Դարպասէն»: Ասոր հեղինակ ունի Յակոբ Վ(արդապետ) Սսեցի: Սակայն Հ. Ուկեան չի յիշեր թէ ինչո՞ւ տաղը հեղինակութիւնն է Յակոբ վարդապետ Սսեցիի: Կրտսի թէ տաղը խորագիրը չունի, ուրեմն հեղինակին անունը պէտք է դառնուի տեղապարտւած մէջ կամ տաղին վերջը:

Արտասաղը Արքեպիսկոպոս Սիւրմէեան

իր Յուշակ Մասնաւոր Զեռագրաց Հաշիպի գործին մէջ (Երուսաղէմ 1935) թիւ 28 մեծաթէջ տաղարանին մասին խօսած ասեմն կ'արձանագրէ Ճաղ աշիպան յակոր վ(ա)ր-գ(ա)պ(ե)տն տաացերէ որժամ որ իրիցկինն տա ա(ստուա)ծ է փոխերն եւ կու տայ տա-գին սկիզբը՝

«Այ անգին գոեար, դու դրծար կըտվար,
Պաեիրիսմ մարգարիտ լալքար պըսակ բեզ
հուել...» (էջ 386)

Արդ այս նոյն այն տաղն է զոր մեր աշ-խատութեան սկիզբը Հրատարակեցինք առ-նելով Կոստանեանցի Նոր Ժողովածուի թիւ 7-ւորակէն, որուն տեղագրերը կու տան ՅԱ-ԿՈՒՄ ԵՐԷՑ ԱՍՍԱՑ։ Ուրեմն այսպէս կը հաս-տատուի որ Յակոր երէց Սահցի նոյն անձն է Յակոր վարդապետ Սահցիի հետ, եւ կարիք չկայ զայն երկու տարբեր անձեր նկատելու։ Յակոր Սահցիի ծննդեան թուականը ինծի անծանօթ կը մնայ։ Անշուշտ իր Սահցի կո-չումը արուած է իրեն Սիւ ծնած ըլլալուն համար։ Ծանօթ չէ նաեւ իր ծնողաց անու-նը, իր Քահանայանալու թուականը, իր կնոջ անունը, ինչպէս նաեւ գաւազներ ունե-նալը։ Սակայն դիտենք որ տաղերգու էր իր քահանայութեան ժամանակ։ Յաջորդ տաղը առնելով անձնական ձեռագրաց հաւաքածո-ւիս թիւ 23 գրչադրէն, գրուած է 1635ին ինչպէս որ պիտի տեսնենք, իր քահանայու-թեան չըջանին։ Ասիկա նոյն տունն իր կարե-ւորագոյն տաղն է, գաւազանագիր մը, ո-րոնց ուսումնասիրութիւնը կարեւոր բանա-սիրական աշխատութիւն է։ Անա այդ չահե-կան տաղը։ Սկիզբը նորագիր կարմրաւ։
«Շարագրութիւն» վ(ա)րդ(ա)պ(ե)-ա(ա)ց Հայոց. Ի գաւազայ հետէ ոտիւ չափ-եալ որ անուան երգողի եւ չափողի»։

Ա.— Յաւատաւոր հայրդ գրած.

Որդիտ ծրեած հոգիդ բոլրած,
Անձամբ երիտ եռ դաւանած.

Բնութիւնըդ մի յուզափառաց։

Բ.— Արծմանցոյ գիւ փըշրամաց։

Տուր իմ ուտել գի մտառ քա հաց,
Ներտալ տանի գաւազանաց,

Զվարդ(ա)պ(ե)տաց մերոյն ազգաց։

Գ.— Կայր ի վերջինս ժամանակաց.

Նախ մխիթար մակ գոշ կոչած,
Յաւուրս աքա լեւոմ քազած.

Կաթուղիկոս ապիրատ գոված։

Դ.— Ունի գգի դատաստանաց.
Ժողովեալ երկոց մարզ կտակաց,
Փոխէ քվին Հայոց մեծաց.

Ի վեց հարիւր Կ(60)մէկաց (1212).

Ե.— Բամայր յետոյ գումն դարոցաց.

Տ(է)ր վանակամն ի տայուլաց.

Զխորանշատը տայ շինեաց

Մեր եւթ հարիւրն եղեւ հանկած (1251),

Զ.— Նոտ Վարդան դարոց է քաց.

Ս(ա)ղմ(ն)ս գորէմ գեբրակ մեկնեաց.

Սր. տարգսի գամինմն ասաց.

Եւքն հարիւր քնամն մեջեաց (1271)։

Է.— Բարուն մերսէ տարան մշաց.

Դիտէր զեգու եւ գծամ յունաց.

Ի փետրոյր վեցն գրած.

Ի գլածոր կա մա քաղած։

Ը.— Էսեա տանոյ միչ գաւառաց,

Ներսէս հասոյց ըզմա փառաց

Զդիմիսէ մեկնիչ լուծեաց,

Ի այլ մեկնութիւնս քերականաց։

Թ.— Յուցից գաշկերտ տարիս պատուած.

Զարտանցին յանա ընտրած.

Մակ ի քանէմ տ(հաւ)ն կախած.

Փոխ ութ հարիւր եւս եւ հնկաց (1386)։

Ժ.— Անուն գրիգոր մակ տաքեւաց.

Արար գրագումն տալմանաց.

Հարցմունք լուծմունք մըրքաւայեաց.

Փոխ ութ հարիւրին ւ խաւանց (1401)։

ԺԱ.— Զէն յին հարիւր դէս չէր դիպած.

Տ(է)ր դանիլն գլան ասաց.

Գրիգոր գրագումն աշակերտեաց.

Այլ ի կարգի տա մեզ պիտաց։

ԺԲ.— Պատմին գլոեան թէ ի հաւրեաց.

Զդանիլի աշկերտ համած.

Թիւն հաւառ երշտակաց.

Ի մակ գոշն արմէ սկսած։

ԺԳ.— Արմիշեցին տասներորդեաց.

Գրիգոր եւ մակ չորքամ ձայնած.

Տառ գարեւոյն աքա ի կաց,

Ըզյաքեւմուտս քոզ պահ մի քաց։

ԺԴ.— Ներսէս գրիգորն աքորդեաց.

Մատալ կոչն զմա ի լեզւաց.

Նա վարդապետ վարդապետեաց.

Ինն ք(100) մէջ Բ(1000)աց։

ԺԵ.— Ըսէ գմբաւն որ գիրք մեկնեաց.

Բաղէշ քաղաքն է մա ծնած.

- Հոմանուամբ եմ գեհտ իրերաց.
Ներսէս ամուսն երեք հարստ:
- ԺԶ.— Ետյ գնիրսէս յամուսն ելած.
Սա հետեւակ բակիկ գրած.
Քսամ պետից գաւ(ա)գամ տրված,
Երեք մերսէսըն վնարեաց:
- ԺԷ.— Իս րամից ի քսամաց.
Ջտ(է)ր յովանմէս ի կարգ դրած.
Էր աստանցի ի նայն տեղաց.
Մակ բրգուշեմց էր համրաւած:
- ԺԸ.— Միմէտն յովանմէս յուսած.
Ապարանցի գտայ շարադրած.
Յարմէ գօշա սկիզբն աւած.
Սա հիմնգ եւ տառ գաւազան լըցած:
- ԺԹ.— Ան սիմէտնըն մա զընաց
Որ կարապետ էր ամուսնած.
Ի բաղէշու մեծ նախանկաց.
Գեղըն փարխնդ տրգայ սընած:
- Ի.— Թիւսըն հասաւ քանաքերաց.
Կարապետի աշկերտ գոված.
Ագարիայն Հայոց մեծաց.
Գեղընմէս կաթ(ն)դ(իկ)առ եկաց:
- ԻԱ.— Որ գաստիման երկուց շաղաց.
Ջրաբումապետ գեայրապետաց.
Ջգագարին գտեղն բռնաց.
Տէր յովանմէս աշկերտ պատուած:
- ԻԲ.— Դարումապետ էր գարշաբ ամ,
Քաղաքան ամբաք սիւ էր վարժած.
Սա ըզմանրուսումն աղուր գիտաց.
Ին վ(ա)րդ(ա)պ(ե)տ ունի համած:
- ԻԳ.— Ո հանդարժեալ մեզ այս տեղաց.
Կարգըն պետաց առաջ շարժեաց
Ջմիմառն առնում յիմնուց միջաց.
Ջեզնկացին ինոյն քաղած:
- ԻԴ.— Յմիմառայ միմառ քրտաց.
Ուսեալ գիմաստս համնարաց.
Եւ մակ քացախ էր յորջորջած.
Էր պատրիարք սըտայ վանաց:
- ԻԵ.— Ներսէս ամ(ւ)ք(ն)է դու գտ(է)ր
ա(ստու)ած
Եւ գմակ քացախ վարպետդ յիշեաց.
Միմն ի գօշէ ի քեզ հաւած.
Քսամ եւ մէկ գաւազան կանգնած:
- ԻԶ.— Սակայն դարձայն որ յետ մնաց.
Ջհամշեմցայն աշկերտ քաղած.
Ջչորքամն առաջ յարեւելեաց.
Եւ այս քարոս արեւմտաց:
- ԻԷ.— Դարումապետ քրտոս պատմած.
Եւ աշակերտ գգր(ի)գ(ն)ր դրած.

- Տարածացի յերկրառ յիշած.
Մօտ ի հազար յին հարիւրաց (1451),
- ԻԸ.— Բաշխէր գիմաստ եւ գրան կնիաց.
Տարածացայն աշկերտ մտած.
Շիրաք է տայ տերանց կնիաց.
Եւ յովանմէս ձեռնադրած:
- ԻԹ.— Ումէր գ(ու)կ(ա)ս գրան շնորհաց.
Ի շիրակա դարաց կեցած.
Սա կեղեցի ի խորանմաց.
Ջյունվար տաւար տաղիւ չափեաց:
- Լ.— Յանուն ումէր աշկերտ սոված.
Սրապիմն միքրով քաղաց.
Եւ հայրապետ Հայոց աւածած.
Արքայն պարտից նախառակեաց:
- ԼԱ.— Այժմ գրիգոր աշկերտն ամ(ւ)ք(ն)մած.
Իմաստուք(եալ) քաղապետաց.
Ի կետարու կապաղովկաց.
Յոսկի բերնին աքոս նստած:
- ԼԲ.— Ջամբեաց յերկուց գիմաստ շնորհաց.
Յուռեայ յոռեայ տեղ հայրեմեաց.
Ի յարեւելս մովսէս գնաց.
Կարապետի կաց Ե. (5) ամաց:
- ԼԳ.— Ուստի փիլիպոս քրգնագեաց.
Ջյունեալ գառեայն ընտիր պահեաց.
Պետ է եւ այժմ արք տեսուչաց.
Յէջմիածին յարոս նախնեաց:
- ԼԴ.— Յակոբ ծառայս քա պարտուած.
Տէր փիլիպոս քեզ ուղարկեաց.
Միմն ի գօշայ առ նալկաց.
Տառն եւ է(եօթ)ից գաւազան սերած:
- ԼԵ.— Ներ(ե)ց(է)ք իմն ք(ն)դ(ա)ւմ մ(ե)ք-
գ(ա)ց.
Ի որք կ(ե)նդ(ա)նիք որք շիրիմած.
Ինն յ(ա)կ(ն)ք(ա)յն որ գնեզ առաջեաց.
Ո՞ք ի չորս Հայկեաց (1635):

Այս գաւազանագրին մասին Հոս պիտի
չձանրաւանդ: Կր բաւականաւ լուր գայն
Հրատարակելով: Միայն նկատի առնենք որ
տեղապետը կր կազմէն ՅԱԿՈԲ ԵՐԷՑ ԱԶԳԱՆ
(ԺԵ., ԺԶ. եւ ԺԷ. տուներուն սկզբնառա-
ռերը չեն գրուած) Ս. ԱԹՈՒՌՈՆ ՍՐԲՈՆ Ա-
ՋՈՆ: Այսպէս կր Հաստատուի որ Յակոբ
երէց Սեպի Սոսյ Աջպանեան Հին գերդա-
տանին կր պատկանէր, որոնք Սոսյ աթոռին
կաթողիկոսներ տուած են, ինչպէս նաեւ ե-
կեղեցականներ: Արդէն տեսնե՞ք որ Հայկե-
անՀաստական ձեռագրաց ցուցակին թիւ 28

տաղարանին մէջ ալ Աջպան Յակոբ վարդապետ կոչուած է:

Յակոբ Սահյի երէց էր դեռ երբ կը գրէր յաջորդ տաղը զոր եղածին պէս հոս կը հրատարակեմ, առնելով հաւաքածոյիս թիւ 43 ժողովածու գրչադէմն: Խորագիրը կարճրուաւ նոտրգիր՝

«Բնագոս յակոբ իրիցի սրեցո»:

Յառ ի մէջ գետից.

Բնակ մեր սրտից.

Ոչ թէ յեզերից.

Վաշ յակոբ գարմից:

Առ սանձս լեզուից.

Կառագեղ բերնից.

Ոչ կնիս կտակից.

Այլ կոխամ ռտից:

Յանկիւնս ձանձխարից.

Պապալոս հապաշից.

Կատաշոյ մեխանից.

Ի վիճս մաւթ եագից:

Արթն հանդերձից.

Կեղաք վրանից.

Բոյն բու ջրզըզկից.

Գիշերս հաւից:

Կրպակ տարդ ձրձից.

Կրկեն վառ(ն) ձանձից.

Շամբոս եղեգից.

Թաւարամ խոգից:

Ոստ ւ ուռ եղեմից

Արօտ է մայիսից.

Անտառ պրակից.

Որդ լամբ լիգոգից:

Բայց առ ի ջրից.

Յրնցուդ թոյն սղից.

Անպապտ վայից.

Հաւատամ ձագից:

Ամայի պրտղից.

Բոյս փուշ դրժնկից

Ճեմարամ գայլից.

Ոգնոյ ւ աղւսից:

Յայրս աւագակից.

Գողթնայ ոգ գողից.

Գողթն առն գրանից.

Թաւիք եւ քրճանկից:

Ջգանկատա ուրից.

Տուրս ըստ դարից.

Սոսկ երկու. բառից.

Ի երեքն քնդ անձից(*),

Այր ում մամուռից.

Ի սըսոյ քաւշից.

Սուտ քահանայից.

Յակոբ խաբողից:

Հեգե(ա)լ զն(ա)խգիծ.

Ջողքս արտ(ա)ս(ո)ւ(ա)լից.

Թվիմ Ռ. (1000)ից

Ե (5) եւ Զ. (80)ից: (1636)

Տաղին տնկապէրը կու տան ՅԱ ՅԱԿՈԲ-ԲԱՅ (Զ)ԱՀ: Տեսանք որ տաղը գրուած է 1636ին, երբ երէցկիներ չէր վախճանած դեռ:

Իրմէ հասած է նաեւ տաղ մը սա խորագրով. «Տաղ աղնիւ ասացեալ. Յակոբ վ(ա)րդ(ա)պ(ե)տէ ի վ(ե)ր(ա) քաղաքին բուզանդիոյ. եւ է տուներն զարէնֆիլ. ներկղին» (Հալէպի ցուցակին նոյն թիւ 28 Տաղարանը, որ կը պատկանի Պր. Վահէ Սէթեանի ի Պէյրութ): Ահա ինչ որ հրատարակած է ցուցակագիր ողբացեալ Արտաւազդ Սրբազան Սիւրբձեան:—

Այս խաղ չափաբան յակոբայ յեզէ.

Տես մէկէր խօսի քառի Կաստանդիանէ.

Տաղ շայիրական մորայ խօսելու է.

Կոր մէկէր սոյլէր գետտանդնուպոսէ...:

Ոսկով լամվարով պէրաք մորայ է.

Պատիրարգ անուամբ աքառ մտնել է.

Աջպան վ(ա)րդ(ա)պ(ե)տն ի տնէ եկել է.

Տես մէկէր եւայլն.:

Բէն գեմ դու էչ գայ եկեղեցի է.

Սուրուամաստիր պատիրարգարան է.

Սր. Սարգսի քովմ. Սր. Նիկողայոս սեմն-
չնկագործն է

Սր. Լուսաւորիչ Ղալաքիւն է;

Այնպէս սօփին այժմ տանկաք մամիւն է,

Փոխան գանկակախմ մէզինքն կամչէ.

(*) Լուսանքին աւելցուած է չորսընք քնդ տաղ յերեքոյ:

Բ. (2) միմարե մեկ մեկի դեմ է.
Տես Ձեղեր Խոսի Կոստանդնուպոլսէ!
Բուպ ըրուպ գրել մեծ ձանձրութիւն է.
Գ (3) միմարեղու եկնի Ձանին է,
Սուլթան Սուլէյման Գ (3) միմարե է,
Կոր Ձեղեր սոյլեր Կոստանդնուպոլսէ...:
Տարուան լուծ Թիւրք Թարգոմ զարայ է,
Հագար ունուսում քօյուլըն շինէ. (1650)
Յակոբ քոսկր տոր արպամ տիւանէ...
Ձկարացիր գովել Յակոբ քեզ եւէյ եւէյ...:

Տաղս գուցէ ամբողջութեամբ քիչ ինչ
չահեկան ըլլայ:

Աջկան Յակոբ վարդապետ Սսեցիէ ան-
թուական յիշատակութիւն մըն ալ կը գրա-
նենք Սոսյ Մայր Մայրոցին մէջ (Ռուցակ
Հայէպի Բ. Հատոր Էջ 32ր.):

Յակոբ Սսեցիի տաղերը որեւէ բանաս-
տեղծական տաղանդ ցոյց չեն տար եւ ոչ իսկ
միջակ հանդադիր մը կ'երեւի: Լեզուն չէ
յղկուած եւ երբեմն անտեղի կերպով թրքե-
րէնով աղճատուած՝ խժալուր է: Ճիշդ մը
կայ բան մը ըսած ըլլալու եւ սակայն առանց
դոյզն յաջողութեան: Տաղերը բառերու
չկղջակոյտի մը տպաւորութիւնը կ'ընեն ըն-

թերցողին վրայ: Գուցէ ասոր համար է որ
իրմէ շատ բան չէ արտադրուած, քանի որ
վստահօրէն իրեն պէս բանաստեղծական մի-
ջակութիւն մը արտադրելու հիւսնդութե-
նէն բռնուած ըլլալու էր:

Յարմար նկատեցի իր մասին այս մանր
աշխատութիւնը պատրաստել, ոչ թէ որով-
հետեւ տաղասացի մը իրաւունք չտահած է իր
այս ծանօթ քանի մը ոտանաւորներով, այլ
որովհետեւ մեր մատենագրութեան մէջ հոս
ու հոն յիշուած է, ինչպէս որ Իսրդէն ցոյց
տուի: Ասկէ զատ իր «Շարադրութիւն Հա-
յոց ի Գաւալի Հետէ» գաւազանակիրը բա-
նասիրութեան համար նկատի առնուելիք
աշխատութիւն կը նկատեմ: Ան ատով շա-
հած կ'ըլլայ իրաւունք՝ յիշուելու մեր մա-
տենագրական մեծ ու փոքր գէմբերու շար-
քին: Այս տաղը ցոյց կու տայ որոշ ծանօ-
թութիւն մեր հին մատենագիրներուն մա-
սին, որոնց տիրացած էր Յակոբ Սսեցի ան-
տարակոյտ կարգալով:

Իր մասին կենսագրական ծանօթութիւն-
ներ, ինչպէս իսինք, կը պակսին բոլորովին:
Մահուան թուականն իսկ անծանօթ է: Որոշ
է իր վերջին տաղէն որ 1650ին Պոլիս գրա-
նուած է: Իր մահը մենք կրնանք ուրեմն
1650էն վերջ նշանակել:

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ